

וְדַחֲקַת ית רגלא דבִּלְעָם
 דְּכַתְּרָא וְאוֹסִיף לְמַמְחָה:
 כו וְאוֹסִיף מִלְּאָכָא דִּי לְמַעְבָּר
 וְקָם בְּאַתְרַּי עֵק דִּי לִית אַרְחָ
 לְמַסְטִי לְיַמִּינָא וְלִשְׂמָאלָא:
 כז וְחֹזַת אַתְּנָא ית מִלְּאָכָא דִּי
 וּרְבַעַת תַּחֲזִית בִּלְעָם וְתַקְוָה
 רוּגְזָא דְּבִלְעָם וּמְחָא ית אַתְּנָא
 בְּחַטְרָא: כח וּפְתַח ית פּוֹמָא
 דְּאַתְּנָא וְאַסְרַת לְבִלְעָם מִה
 עֲבָדִית לָךְ אֲרִי מְחִיתֵנִי דְּנָן
 תִּלְתּוּ זְמַנִּין: כט וְאָמַר בִּלְעָם
 לְאַתְּנָא אֲרִי חִיִּבְתָּ בִּי אֲלוֹפּוֹן

בִּלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיֹּסֶף לְהַכְתִּיבָהּ: כו וַיֹּסֶף
 מִלְּאָכָא יְהוָה עֲבוֹר וַיַּעֲמֹד בְּמַקְוֵם צָר
 אֲשֶׁר אֵין־דֶּרֶךְ לְנַשּׁוֹת יָמִין וּשְׂמָאוֹל:
 כז וַתֵּרָא הָאֶתְנָן אֶת־מִלְּאָךְ יְהוָה
 וַתִּרְבֵּץ תַּחַת בִּלְעָם וַיַּחֲרִיף בִּלְעָם
 וַיִּךְ אֶת־הָאֶתְנָן בַּמַּקְלָא: כח וַיִּפְתַּח יְהוָה
 אֶת־פִּי הָאֶתְנָן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מַה
 עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִבִּיתָנִי זֶה שְׁלֹשׁ
 רְגָלִים: כט וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְאַתְנָן כִּי
 הִתְעַלְלַת בִּי לוֹ יִשְׁחָרֵב בְּיָדֵי כִּי

רש"י

לקט בהיר

אח רגל בלעם: (כו) ויוסף מלאך ה' עבדו. לעבור
 עוד לפניו* להלך* להיות לפניו במקום אחר, כמו
 (ברא' י"ג ב') והוא עבר לפניו, ומדרש אגדה יש
 בתחומא מה ראה לעמוד בשלשה מקומות* סימני
 אבות הראהו: (כח) זה שלש רגלים. רמח לו'
 אחר מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה
 (תנח' - צמ"ה): (כט) התעללת. כחרגומו* לשון גנאי
 וציון (עב - עב): לו יש חרב בידו. גנות גדולה היה
 לו דבר זה בעיני* השמים* זה הולך להרוג אומה
 שלימה בפיו ולאחזן זה* לריך לכלי זין (עב - עב):
 שיני טסטא * תהון * לפני השמים הוא הולך * יי בידו כל יין

הוא לשון קל פועל יוצא לאחריה ואין דגוש בלמ"ד שפעלה
 ולא נפעלה (בא"ד): (סח) תיקן כאן כמה מיקונים
 המוגנים מעצמן מן הענין, (א) הוסיף אות למ"ד על חיצת
 עבדו החסר, וכן מנהגו לפעמים לחסור ליפות הלשון. (ב)
 אמר "עוד" זה פירושו של חיצת ויוסף, שלא היה המלאך
 עד עתה לאחריו ועתה עבר לפניו, אלא היה לפניו ועתה
 הוסיף עוד לעבור. (ג) אמר לפניו לשמור שלא חפרשו לעבור
 מלפניו או לעבור על פניו. (ד) לא שהלכו בשוה המלאך הלך
 ובלעם הלך אחריו כאילו מנהיגו, אין זו הכוונה כאן, אלא
 עבר להיות לפניו במקום אחר היותר מוכשר לו (רא"ם),
 ומציא ראה מיעקב על ב' דברים, שאין פירושו שעבר
 מלפניהם כדי שלא יראוהו, גם אין הכוונה שהיה הולך לפניו
 לפניהם כדי שיהיה להנהיג אותם, אלא עבר במרוצה כדי שיהיה
 לפניהם כשעשו יפגע בהם: (ט) פ"י למה לא סגר דרכו בפעם ראשונה, והא לך
 לשון התחומא: עמד לו בראשונה והיה ריוח מכאן
 ולכאן, בשניה לא יכלה לזוז אלא ללך אחד, בשלישית אין דרך
 לנעות וכו' אלו בקש לקלל בניו של אברהם היה מוצא (מקום
 שחול הקללה) מכאן ומכאן בני ישמעאל ובני קטורה, ואם
 בקש לקלל בני יצחק היה מוצא זד אחד לקלל עשו, ותלחך אל
 הקיר אלו על בני יעקב לא מצא פסולת ליגע גם וכו' שלא היה
 פסולת באחד מבניו עכ"ל: (ע) צמה שלא אמר שלש פעמים
 לשון הרגיל, ולמה דוקא מזה זו, אפשר שהוא מדה כנגד
 מדה, שהם בהליכתם לעלות לרגל בעלו הליכתו לקלל (לברוש),
 ועיין עוד במפרשים טעמים רבים איש איש לפי דרכו: (עא)
 ר"ל אין פירושו עשית מלשון פועל ומעללים (עיין רש"י ריש
 פ' צא) אלא ארי חייבת בי שפירושו לחקת בי, ואין הפ"י
 שהאחזן לחק, שאין בה שכל אנושי לחק מאחר, ואם לחקת
 מאי הוי מי משגיח בחקיקה אלא שעשית אותי לגנאי ולציון
 בעיני השמים שיאמרו שפל אנשים הוא בלעם זה שלא לקח
 לו סוס או חמור טוב ומשובח המוכשר ולקח חמור זל
 שעסקיה רעים ואינה מקבלת מרות (ב"ב): (עב)
 לא שרצה להרגה, כי בודאי שהיה יכול להורגה
 אפילו במקל להכות במקום שתמות בה, ובפרט
 כשפיו פשוט שהיה יכול, אלא דיבר מתוך כעסו
 בדרכ גחמא עד כדי כך שלא הרגיש שמצוה אח
 עלמו בדיבורו (מ"ל):

R. Simon

1

מה אלו אגלך יצקד יאלע אל כל ימיו כג"ס קב"ן
 ג"ס

אונקלוס

במדבר כג בלק

שעב

הָאָז יָת דִּי יִשְׂרָאֵל בְּפִי יְתִיה
 אָמַר לְמַלְאָא: יג וְאָמַר לִיה בְּלָק
 אִיתָא כְּעַן עָמִי לְאַתְרֵי אֹחְרֵי
 דְתַחְזִינִיה מִתְּמָן לְחוּד קְצִיתִיה
 תַּחְזִי וְכוּלִּיהּ קָא תַּחְזִי וְתַלְמוּסִיה
 לִי מִתְּמָן: יד וְדַבְרִיהּ לְחַקֵּל
 סְכוּתָא קְרִישׁ רְמַתָּא וּבְנָא
 שְׂבַעָא מְדַבְחִין וְאַסִּיק תּוֹר
 וְדַבֵּר עַל כָּל מְדַבְחָא:

יְשִׁים יְהוָה בְּפִי אֶתְּוּ אֶשְׁמֹר לְדַבְרִי:
 חמישי אג וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּלָק לְדִנְאָ אֲתִי →
 אֶל־מְקוֹם אַחַר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם
 אֶפְסֹס קִצְהוּ תִרְאֶה וְכִלּוֹ לֹא תִרְאֶה
 וְקִבְּנוּ־לִי מִשָּׁם: יד וַיִּקְחֶהוּ שָׂדֵה
 צְפִים אֶל־רֹאשׁ תְּפִסְגָּה וַיִּבֶן שְׂבַעָה
 מְזֻבְחֹת וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמְזֻבְחֹת:

רש"י

לקט בדיר

(יג) וקבנו לי. לשון לוויים קללו לי: (יד) שדה צפים. מקום גבוה (פס"ג) היה שם הלופה" עומד (אוגן) לשמור אם יבא חיל על העיר: ראש הפסגה. בלעם לא היה קובס כבלק, ראה בלק שעתידה* פרעה להפרץ בישראל משם שם מה משה" כסבור ששם תחול עליהם הקללה, וזו היא הפרעה שאני שנינו ונחמאת * שעתידין פרעה להפיר.

חס אמות במיתת ישרים שאז ומהי אחריתי כמוהו שאשאר לחיי עולם הבא, והכוונה לומר גדולים הם בחייהם ויותר אחר מיתתם (בד"א): טו) אין ר"ל שהוא לווי ולא בקשה, שלשון לווי ולשון בקשה היינו הך, אלא ר"ל שאינו הבטחה שדאי כן יהיה, גם לשלול מפסוק כ"ו וקבנו לי עיי"ש (ג"א): טז) פי' ולזה נקרא צפים, גם פסגה פירושו מקום גבוה, כן תרגמו אונקלוס, וכן כמיב (חא' מ"ח י"ד) פסגו ארמנותיה שפירושו הגביהו ארמנותיה (פס"ז), ונקרא "שדה" צפים שבגובה ההר על ראשו היה מישור שדה שזה (במ"ח), וכן הוא לעיל כ"א כ' ומנמות הגיא אשר בשדה מאב ראש הפסגה, עיין שם ברש"י ובל"ג: יז)

אור החיים

לא כמו שאחזק חושב שאין עלי חייב כשיבא הדיבור מה' לצדק ואסתום פי ולא לדבר, לא כן הוא אלא הרי הוא מותר לבל ישחוק, ולזה דקדק לשון שמירה על דרך אומרים ז"ל (שבועות ל"ג) כל השמר פן ואל"פ" חינו אלא לא תעשה שהוא מוזהר לבל ידום ואם יעבור חייב מיתה, וזולת מאמר אשמור לא היה נשמע"י, ומעשה אנוס הוא, ורבותינו ז"ל (במד"ר פ"כ) אמרו שאמר לו ולואי שהיה מת ולא היה מצדך ישראל, הרי שכל מה שהיה מצדך אנוס ולא מלצו. עוד יראה ע"ד אומרים ז"ל (ילקוט) טס של ברזל היה עומד בפיו אם היה רוצה לקלל היה מונעו לצדק יכול, והוא אומרו אותו אשמור כדי שאוכל לדבר שזולת זה היה מתאלס, או

אפשר שנתכוין לומר לו כי הוא מיחל ומלפס לשום ה' דברו בפיו לדבר, והוא אומרו אשר ישים ה' צפי אותו אשמור פירושו מיחל ומלפס לדבר, כי יטעום טעם גדול אשר חינו כדאי הוא וכל משפחות האומות כידוע כמה ערצ לנפש טעם הכח הקדוש אשר מלחו על לשונם, והגם שעשה ה' בפיו דבר ופירשנו לבל יגעו הדברים צפה חזיר, אף על פי כן יטעום טעם בן נותן טעם ויערצ לו:

יג. ויאמר אליו בלק לך נא אחי וגו'. אמר תיבת נא"פ"י, גם אמר וקבנו לי בלשון ודאית"י, יחבאר על פי דבריהם ז"ל (במד"ר פ"כ) שאמרו שראה ישראל נפרלים שם ששם מה משה עד כאן, והוא לפי שלא ידע טעם

אור בדיר

קמט) פי' כל אחת מג' תיבות הללו הוא לא תעשה. קג) לא היה נשמע שחייב, אלא יכולני לומר אותו לדבר אותו ארצה לדבר. קנא) ואם הוא לשון בקשה, היל"ל נא לך אחי. קנב) ולא אמר אולי חוכל קבנו.

בלעם ויעל פר ואיל במזבח: כד א וירא
 בלעם כי טוב בעיני יהוה לברך את
 ישראל ולא יהלך בפעם בפעם
 לקראת נחשים וישת אלהי המדבר

ודבר על קל מדבקא: א וחזא
 בלעם ארי תקין קדם יי לברך
 ית ישראל וקא הלך בזמן בזמן
 אלהיו לקרמות נחשיא ושוי
 לקביל ענףא דעברו ישראל

לקט בדור

רש"י

על ידי פעור, וסבור שיהיה על ידי קללה שעל הפעור, ולזה
 מסיק כאן שכל החושים אינם יודעים מה רואים
 (נח"י): א) רצונו לומר אין כוונת מאמר זה אלא על
 הדיוק, שאם טוב בעיניו לברכס ודאי שיברכס ומה לו עם
 ברכת הקב"ה, ואם הפי' טוב בעיניו לברכס על ידו, היכן
 ראה זאת, והוא אינו אמת, שהלא אמר לו כי ברוך הוא,
 וכמה פעמים הזהירו שלא ילך, אלא הפי' שראה כי רק לברך
 הוא טוב ובשום חופן לא יסכים על הקללה: ב) פי' לנסות
 (רשב"ם), ואין נחשים זה מלשון נחוש וכישוף, שא"כ אין לו הבנה ושחר (במ"ח): ג) שאל"כ למה שם אל המדבר פניו,
 ולמה ילא שימת פניו ממה שראה כי טוב בעיני ה' לברך, ומה תועלתה לגבי קללת ישראל, ולמה לא אמר וישת אל ישראל

רואים ואין יודעים מה רואים: (ח) וירא בלעם כי
 טוב וגו'. אמר איני לריך לבדוק (עוד) צהקב"ה כי
 לא יחפון לקללס: ולא הלך בפעם בפעם. כאשר
 עשה צי פעמים: לקראת נחשים. לנחשי' אולי
 יקרה ה' לקראתו כרצונו*, אמר, רוצה ולא רוצה
 לקללס אזכיר עונותיהם: והקללה על הזכרת*
 עונותיהם תחול: וישת אל המדבר פניו.
 שיני טעמא: ברצונו אמר רוצה ואינו רוצה אקללס. תחול על הזכרת העבירות.

אור החיים

שלא למונעך²²⁷) ואז תקבנו משם:
 (ד) א. וירא בלעם כי טוב וגו'. ולדבריהם ז"ל
 (מד"ר) שאמרו בפירוש פסוק כי
 ברוך הוא שאמר ה' לבלעם לא צברכס²²⁸), נחכוון
 לומר על זה הדרך טוב בעיני ה' לברך פירוש ה'
 שהזכיר בסמוך²²⁹) ואינו חוזר על בלעם כי כבר
 אמר לו ה' כי ברוך הוא ואינו לריך לברכס, והגם
 שמנינו שהיה מצרכס²³⁰), זה היה להפך קללתו
 לברכה²³¹), ולפי מה שפירשתי בפסוק (כ"ג ה') וישם
 ה' דבר צפי בלעם לא בלעם היה מצרך אלא מלאך
 היה מצרכס בפיו בהפסק דבר לפיו, ואומרו ולא
 הלך בפעם וגו'²³²) פירוש החליט שאין תקוה מה'
 להסכים להרע לישראל גם לא הלך בפעם וגו'
 משום שאין תוחלת מהנחשים, לזה נחכסם בעל
 רעה והוא וישת אל המדבר פניו פירוש לראות מה

שהכניסו צמדבר אולי דרך שם יכל לקלל. או
 יחבאר לשון דיבור כדרך שפירש בזוהר (ח"ג ר"ה):
 בפסוק אבינו מח צמדבר לשון דיבורי²³³), והכוונה
 לפי שכל העשר נסיונות שניכו ישראל את המקום
 היו דיבור, על ים סוף, בעגל, במחאוניס,
 במרגלים, בעדת קרח, מי מריבה וכו' כולם היו
 חוטאים דיבור, וחשב כי בכללות ישראל שהיו לנגד
 פניו ימלאון רבים מכחות המדברים ודרך שם יקלל.
 עוד יראה על פי דבריהם ז"ל (זוח"צ קנ"ז). שאמרו
 כי המדבר הוא מקום חנות ס"מ הרשע, ונחכוון
 לעורר כוחותיו, והוא אומרו וישת אל המדבר
 פניו²³⁴) ששם הוא ראש הקליפה ס"מ וחילוחיו
 שונאי עם בני ישראל. ודקדק לומר פניו²³⁵), אולי
 שחשעורר הקליפה באמצעות הכעס כדרך
 שחשעורר הקדושה בשמחה ובלב טוב, כי כל

אור בדור

קצו) וכאלו אמר אולי יישר בעיני אלהים להפעלם ואחז קצונו לו. קצו) היאך ראה א"כ שטוב בעיני ה' וגו'. קצו) טוב
 בעיני ה' שהוא בעיניו יברכס ולא בלעם. קצו) ומן השמים נתנו הברכות בפיו. קר) אבל יומר טוב היה שידום
 בכלל. רא) ומה שייכות לרצון ה' צ"ה לנחשים להבדיל, ובפרט בוא"ו המוסף, והיל"ל וירא בלעם וגו' ולא הלך לקראת ה' כדי
 לקללס. רב) שמת בשביל שדיבר במשה, וכ"כ כאן יהיה הפי' וישת אל המדברים פניו. רג) אל מי שזוכן במדבר. רד) וכו'.

במדברא אפ
 ית עינוהי וח
 קשבטוהי ו
 נבואה מן

כחרגומו²³⁶): (ב)
 להכניס צהס
 מדותיו²³⁷ עין ר
 האמורין ל
 כל שבע ושבע
 שאין פתחיהס
 אהל חצירו (ב')

וגו' (רא"ם):
 הלניעות יתירה
 משמעות הכתוב,

אחד יתעורר ל
 דרך אומרו (ש
 או אפשר לפרש
 מי שהוא טוב
 על דרך אומר
 ואמרו ז"ל (כו)
 והכוונה בזה כ
 ה' לברך כרמו:
 כי נפסל להיות
 שמדבר בפיו,
 לקראת נחשים
 פירוש אשר ה
 שכינה ומרד ב'
 טוב ויברך את
 זה מרצונו ומלו
 הזה שחשב לר
 עד שיאמין בו
 כחפלו ואז יחש

והיל"ל דעמו, שאך
 המדבר פניו, וכו'.

אונקלוס

במדבר כד בלק

שפר

פניו: ב וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלהים: ג וישא משלו ויאמר נאם

במדברא אפוחי: ב ויקר בלעם ית עינוהי וחוץ ית ישראל שרן קשבטוהי ושרת עלוהי רוח נבואה מן קדם יי: ג ונסר

לקט בדיר

רש"י

פניו: ד) ושוי לקבל עגלא דענדו ישראל במדברא אפוחי, זהו נוסח הנכונה בתרגום (מ"ל): ה) אם כבר אמר וישת אל המדבר פניו פשוט שראה אותם, ומה יהיה חסר אם יתחיל וירא את ישראל, ועוד לעיל בפסוק (כ"ג כ"ה) ויקח בלק את בלעם ראש הפעור היה לו לגמור אומר וירא משם את ישראל, אלא ודאי שנשא עיניו הרעים הידועים: ו) עין רעה מכאן, רוח גבוהה מדאמר מאן ה' לחמי להלוך "עמכם", ונפש רחבה מדאמר אם יתן לי בלק מלא בימו וגו' (רא"ם): ז) ובגמ' לא אמרו רק שאין פתחיהם מכוונים, משום שעיקר ההתפעלות שהביאו להיות נהפך לבו היתה הליטות יחירה שראה בהם, ולא נחתו ז"ל להביא ולומר פשטא דקרא, ורבינו הוסיף שכל שנט לעלמו כי זה פשטיות משמעות הכתוב, וזה ג"כ ענינו לניעות, גם הרבות אהבה אחוה וריעות בחוך השנע ומשפחה ולרחק הקטעה והמריבה בין

כתרגומו: (ב) וישא בלעם את עיניו. (ג) בקש להכניס בהם עין רעה (מ"ה), והכי (יש) לך ג' מדותיו" עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה (הש"ה) ← (ט) האמורין למעלה (כ"ג כ"ה): **לשבט לשבטיו**. ראה כל שנט ושצט שוכן לעלמו ואינן מטורצין" ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה שלא ילץ לחוך הכל הצירו (כ"ג כ"ה): **ותהי עליו רוח אלהים**. עלה

אור החיים

עלמה להרע, כמו שכן עשה כאומרם ז"ל (סנהדרין ק"ה): בפירוש אומרו כנחלים וגו' כהלים וגו' והיתה רוח הקודש מצטלת מחשבתי ואומרת לא כמו שאחזק חושב וגו': **ב. וישא בלעם וגו'**. הולרך לומר וישא"י, גם הולרך להזכיר שמו ולא סמך על זכרונו בסמוך, לפי מה שקדם לנו שישראל היו מסובצים בעננים ולא היתה עין שולטת בהם"י, לזה אמר שנשא בלעם וגו' פירוש נשא נביאוחו כי הוא היה נביא אומות העולם ומחזה נבואה יחזה, ולזה דקדק לומר בלעם לרמוז נשיאות עין שאינה בזולתו אלא זו וזוה העיר שצמחה הנבואה הכתוב מדבר, וזוה השיג לראות ישראל שהיו נסתרים בעיני הכבוד:

אחד יתעורר למינו, והוא אומרו פניו לשון כעס על דרך אומרו (שמות ל"ג) פני ילכו שהוא לשון כעס. או אפשר לפרש הכתוב על זה הדרך וירא בלעם כי מי שהוא טוב"י הוא שבעיני ה' ראוי לברך ישראל על דרך אומרו (משלי כ"ב) טוב עין הוא יבורך ואמרו ז"ל (סוטה ל"ח): לא תקרי יבורך אלא יבורך, והכוונה בזה כי הוא להיותו רע עין כידוע לא נחתו ה' לברך כרמוז במאמר כי ברוך הוא, ומזה הרגיש כי נפסל להיותו רע עין והמברך הוא המלאך שמדבר בפיו, לזה חשב שלא ילך כפעם בפעם לקראת נחשים שהוא חלק הרע וישת אל המדבר פירוש אשר הוא חונה שם האלהים מקום מחנה שכינה ומרד צשרש נשמתו וחשב שזוה יוכשר להיות טוב ויברך את ישראל, והודיע הכתוב כי לא עשה זה מרצונו ומלבו אלא לפנים הוא שעשה את הדבר הזה שחשב לרמות בוחן לבות, ואולי שדעתו היתה עד שיאמין זו המלאך להסיר חכה מפיו לדבר כחפצו ואז יחשוב מהשבות להחחכס בסדר הצרכה

אור בדיר

והי"ל דעמו, שאין הס"מ גשמי שיכול להסיב פניו אליו. (ד) פ"י מי שהוא נדיק וטוב עין. (ד) הלא כבר אמר וישת אל המדבר פניו, ופה היה לו לגמור וירא את ישראל וגו'. (ד) וחלה א"כ הקושיא וכי שת למדבר פניו מאי הוה. (ד) וכי בשביל

מַתְּלִיָּה וְאָמַר אִימַר בְּקֶעַם בְּרִיָּה
 בְּעוֹר וְאִימַר נִבְרָא דְשִׁפִּיר חֲזִי:
 דְּאִימַר דְּשִׁמְעַ מִימַר מִן קָדָם אֵל
 וְחֲזוּ מִן קָדָם שְׂדֵי חֲזִי שְׂכִיב

בְּלָעַם בְּנֹו בְּעַר וְנָאֵם הַגִּבּוֹר שְׂתֵם
 הָעֵינַן: דְּנָאֵם שְׁמַע אִמְרֵי־אֵל אֲשֶׁר
 מִחֻזָּה שְׂדֵי יַחֲזֶה נִפְל וְגַלְוֵי עֵינַיִם:

רש"י

לקט בהיר

בלעז"י שלא יקללם (פס - מ"א): (ג) בנו בער. כמו
 (הה"ק"ד ח) למעיני מים^(ט), ומדרש אגדה שניהם היו
 גדולים מאבותיהם, בלק בנו לפי חזיונו בנזיר
 במלכות, ובלעם (היה) גדול מאביו בנבואות מנה בן
 פרס^(י) היה (תח"י - סנהד ק"ה): שְׂתֵם הָעֵינַן. עינו
 נקורה*^(י) ומואלת לחוק וחור שלה נראה פתוח,
 ולשון משנה הוא (ע"י ס"ט) כדי שיסתור^(י) ויסתור
 ויגוב (פס"ז), ורבותינו אמרו (מ"ה מ"ה) לפי שאמר
 ומספר את רובע ישראל שהקב"ה יושב ומונה
 רבועותיהן של ישראל מתי תבוא עיפה שולל הלדיק
 ממנה, אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתו קדושים
 יסתכל בדברים הללו^(י) ועל דבר זה נסמת עינו של
 בלעם, ויש מפרשים שהם העין פתוח העין^(י) כמו
 שתרגם אונקלוס, ועל שאמר שהם העין ולא אמר
 שהם העינים למדנו שסומא באחת מעיניו היה
 (סנהד ק"ה): (ד) נפל וגלוי עיניו. פשוטו
 שינוי נסחאות * נקובה

שטט לשבט: (ח) ר"ל לא שלבשו רוח נבואה בדברים
 קדושים כמו צב' פעמים הראשונים דכתיב זהו וישם דבר
 בפיו וגו', אלא כאשר ראה קדושתם ופרישתם נתפעל, וכמו
 שאמרו בגמ' שאמר ראויים הללו שאתה עליהם שכניה,
 והעד על זה שהחמיל לשבחם מה טובו אלהיך יעקב וגו',
 והפך רוחו דעתו ורצונו העמאה הרשעה ונעשה צה הווייה
 חדשה להיותה לרוח חלקים ויאלו ממנו דברים קדושים
 רמים וגבוהים, עד שגמר ונהפך לקיאו (רא"ם): (ט)
 פשוטו כבר נחפרש לעיל פסוק כ"ג י"ח אלל בלק בנו לפור,
 שצא לפעמים הוא^(י) בסמיכות ליפות הלשון, ופירושו בנו של
 בעור: (י) לשון חז"ל הוא בש"ס פרס הוא חזי מנה, ומן
 הסמס הריות פחות מן הקרן, והוא פרס בן מנה, כלומר
 נולד מן מנה פרס, וכן הכן קטן מאביו רוב פעמים
 שהדורות מתמעטים, וכאן היה להפך שהריות היה גדול מן
 הקרן ונולד לפרס מנה, וכאילו אמר בלעם בנו היה בעור,
 וטור רבינו לומר זאת הכא, ולא בבלק לעיל, משום שאין
 מוכרח ביותר, שלא מצינו נביא אחר באומות לא בעור ולא
 מי שהוא חוץ מבלעם, והסברה נוחת שזה כיון הכתוב בוא"ו יתירה זו, וממנו נשמע לבלק (מ"ל), עוד אפשר שלעיל גבי
 בלק אמר זאת בלעם על בלק בנו לפי, משא"כ כאן אמר בלעם בעצמו על עצמו, וזאת היא העיקר שצא להשמיענו,
 שלא חשו לכבוד אבותיהם ונחגאו על אביהם, וכן הוא ברצה שהיו עושין עצמן גדולים מאבותיהם (ב"ב): (יא) ויש
 גורסים נקובה, והיינו הך, שפי' קורה נקב, וכל עין נקובה היא וייראת שם שחור מתוך חשכות שבתוך העין ודרך שם נכנס
 האורה ותלא הראיה, אלא שעין של בלעם היה צולט לחוק והיה הנקב נראה ויכר, וצוה נשחת ראיית עינו והיה סומא
 עליו: (יב) אם הניח ישראל כד של יין סתום צטיט ביד גוי והודיעו שיתרחק ולא יחזור במהרה אסור היין משום חשש
 שהגוי נסכו בידעו שהישראל ישהה ולא מרתח לפתחו לנסכו ולסותמו, וצריך להיות הגוי יחידי שיעור שיסתום ויסתום ויגוב,
 ופירש"י אם שהה כדי שיקוב העכו"ם נקב במגיפת (טיט) החציות ויחזור ויסתום הנקב ומיבש (טיט) הסמימה אסור
 עכ"ל: (יג) פי' עשה ליננות וצוה ההשגחה פרטית: (יד) פי' אמת מה שאמרו חז"ל שסומא היה באחת מעיניו, גם
 אמת שמכאן נשמע זאת (חוק מקבלה שצידס), וגם אמת שחיבת שמוס פירושו נקב ופתוח כמו שאמרנו, ואעפ"כ אין לורך
 להוציא הכתוב מפשוטו, שמפאר ומשבח את עצמו שעינו פתוחה ואינה סתומה, אדרבה, יותר פתוחה משאר בני אדם,
 שנפתחו ונראו לו גם דברים שנסתמו ונעלמו משאר עין בני אדם וכן תרגמו אונקלוס ו"ל דשפיר חזי, אלא מאחר שלא דיבר
 רק מעינו אחת והשמיט עינו השניה נשמע שהשניה סומא היתה לגמרי (מ"ל), והא דכתיב וגלוי עיניו מה שהיה
 בתחלה (חוספ"י):

אור החיים

עיניו כאומרם ז"ל (זוח"ג ר"ח). שהיה הולך אלל
 עזא ועזאל ושם קנה כחות העומאה ונחפתחו עיניו
 בנסחרות ובמופלאות אחר כמה יגיעות כאמור
 בדבריהם כמה יגיעות לריך לדבר, וכנגד כח שבו
 אשר הקיבו ה' לסיבה הידועה אמר נאם שומע
 אמרי אל, וכפל לומר אמרי אל ומחזה וגו' כנגד צ'

6

76 ה מה־טבו אהליך יעקב משכנתך ישראל: כנחלים נטויו כגנת עלי נהר

ומתגלי ליה: ה מה טבא משכנתך יעקב בית מישךך ישראל: ו כנחלין דמדברין כגנת שקא

לקט בהיר

רשי

טו) שמתרגם "שכיב" כלומר נופל בשעת שכיבה שהוא זלילה, אבל לפי הדרוש לא ששכב אלא נפל ממנו: טז) לשון המתא יונתן בן עוזיאל הוא, ועל דלא הוה גזיר (פיי נמול) נפיל על אנפוי עד זמן דשרי מלאכא לקיבליה, ואפילו באזרהא אצטו ע"ה היה כן דכתיב (ברא' י"ז ג') ויפל על פניו, ועיין שם ברש"י בשם המתחומא (ג"א): יז) כי אהל הוא דירת ערבי שהוא במדבר הם טובים ונאים בזניעות ואף משכנותיהם כשיבואו למקום מיושב בארץ ויבנו בתים קבועים יהיו ג"כ באופן זה (מ"ל), אך כפל בעיני אחד, כי מה נפ"מ ולמה יהיה חילוק ביניהם, לזה הביא דרך אחר: יח) כלומר טובה היא הבית המקדש לישראל לכפר עליהם בין בישובו שאז נקרא אהל, שאין אהל רק כשהוא פרום וקיים, ובין כשהוא חרוב שאז נקרא משכון שניטלה במשכון ועי"ז עקב הקב"ה חמתו והקל עונשם וכפר על עליהם, וכאלו היה נקוד משכנותיהם בפח"ח (בא"ר): יט) זה יהיה פ"י נטיו שהוא משרש נטה ולא משרש נטע שאין נטיעה במעיינות ונחלים אלא הטמיה,

כתרגומו"ט) שאין נראה עליו אלא זלילה כשהוא שוכב, ומדרשו (ויב"ט) כשהיה נגלה עליו לא היה צו כח לעמוד על רגליו ונופל על פניו לפי שהיה ערל"ט) ומאום להיות נגלה (עליו) בקומה זקופה לפניו (מ"א): (ה) מה טבו אהליך יעקב. על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול* זה (שם): משכנתך. חניותיך" חתרגומו, דבר אחר מה עובד אהליך מה עובד אהל שילה וצית עולמים ביושבן שמקריבין צהן קרבנות לכפר עליהם (שם): משכנתך. אף כשכן חרבין" לפי שהן משכון עליהם* וחורבנן כפרה על הנפשות, שנאמר (איכה ד' י"א) כלב ה' את חמתו וצמה כלב וית' את אש זליון: (ו) כנחלים נטויו. שנארכו ונמשכו לנטעות"ט) למרחוק, אמרו רבותינו מצרכותיו של אהרן רשע אנו שיינו נוטחאות * כנגד * עליכם

אור החיים

פרעי השגה. א' כשהיה צא לו הדיבור לאזניו. וכצ' כשהיה נגלה לאזניו"ט), וכנגד שניהם אמר נופל וגלוי עינים פירוש כשהיה חוצה מחזה שדי היה נופל"ט) וכשהיה צא לו הדיבור ושומע באזניו לא היה נופל אלא היה גלוי עינים"ט): דה. מזה עובד אהליך וגו'. פירוש לפי שיש בישראל כח שקובעים עתים לתורה"ט), וכח שעוסקים בה יחד החקועה, כנגד בעלי עתים אמר מה עובד אהליך יעקב כאהל זה שאינו קבוע, וכנגד כח החקועה אמר משכנותיך ישראל. עוד נחזוין כנגד צ' זמנים א' שהיו במדבר שהיה ה' ביניהם באהל דכתיב (שמות כ"ו) ועשית וגו' לאהל על המשכן וכנגדו אמר מה עובד אהליך, צ' שהיו צו ביושב דכתיב (מ"א ח) ה' אמר לשכון בערפל וכנגדו אמר משכנותיך ישראל, ואמר לשון רבים לפי

שיש הדרגות באהל אהל מועד משכן לפנים מן הפרוכת: ו. כנחלים נטויו וגו'. רז"ל דרשו (סנהדרין ק"ה:) צזה הרצה דרשות ואפשר לפרש הכתוב על זה הדרך שהכתוב מדבר כנגד ד' כחות הדיקים שצטעם ה'. א' הוא כשמאל הנביא שהיה מסבב כל ארץ ישראל ללמד ישראל תורה ומלות בכל שנה ושנה כאומרם ז"ל. (שבת נ"ז.) ב' כח הדיקים הקבועים לתלמוד חורה ללמוד וללמד ולהורות משפט והיא כח העומדת בלשכת הגזית העוסקת בתורה ובהוראה כידוע, והיא גדר הראשון ענמו אלא שהמזקש ה' יבא אליהם מוסיף עליהם שמואל שהוא היה מסבב להורות. ג' כח הלומדת תורה לשמה לעזמה להשכיל ולהבין אמרי נועם, ויתורה עליה כח הראשונה שלומדת ומלמדת.

אור בהיר

ריח) אמרי אל הוא שמיעה בלא ראייה, ומתוה הוא שמיעה עם ראייה. רי"ט) כדי שלא יראה. ר"ב) שלא ראה כלום. ר"ב"א) אבל רוב היום ערודים על פרנקסם.

למדים מה ה המדבר פניו חותן קללות ש ק"ה: באהלי ואלהות"ט): נטע ה' כשמי כ"ט) וימתחם מזניו באהליו שיינו נוטחאות * לקט כאהלים אשר נט בפח"ח הידועה כאהלים הידועים שחיתת נטע פיו שהקב"ה נטע ב משום שאהל כש את הרקיע כגג כאהלות, גם למ הקמת אהל נקר

ספר

ליקוטי אהבת ישראל

על התורה ומועדים נ"ך ש"ס וליקוטים
חלק ראשון

ליקוטים יקרים, מאירים כספירים, אמרות מהורות, והיו למאורות,
שנלקטו כלשונם מהספר הקדוש

אהבת ישראל

מאת אדונינו מורינו ודבינו רשכבה"ג ציס"ע
עטרת תפארת ישראל סבא קדישא

מזן קדוש **ישראל** זקוקלה"ה

מייזניצא

נערך ונסדר בסיעתא דשמוא
ע"י נכדי מזן חס"ק זי"ע

מונחם מענדיל הגר יעקב הגר

בני אמו"ר הרה"צ מוהר"א שליט"א

שנת תשע"ב לפ"ק

אלקיים] באמרי פיו, ותגזר אמר ויקם לך (איוב כב, כח).

שהוא על ידי הצו"ר תמי"ם פעל"ו גימ' תור"ה ענו"ה אהב"ה וירא"ה. (שסז)

וזוהו וירא בלק וגו' את כל אשר עשה ישראל לאמרי, לאמרי היינו שעושה כל הנהגות הטבעיים שיתנהגו לאמרי פיו כפי שיגזור אומר, שבאמירה בעלמא משפיע ישועת ישראל.

שזהו ישראל לאמרי, אשר ישראל"ל עם אמרי"י גימ' ישועות, שעושה ישועות באמירתו, שזהו אשר עשה ישראל לאמרי, דאמירה שלו פועל ועושה מעשה שפועל ישועות, דעקימת שפתיו הוי מעשה כי הוא בחי' מלאך ד' צבאות.

שזהו אשר עשה ישראל לאמרי, עש"ה עם אמ"ר גימ' מלא"ך הוי"ה צבאו"ת, שהוא אומר ועושה יי, על ידי שיש בו חסידות כנ"ל, שהוא מתלמידיו של אברהם אבינו, השליט לרומם קרן ישראל למעלה מן הטבע, שזהו דאיתא (ב"ב י, ב) כמה תרום קרן ישראל וכו' בכי תשא, אשר תישא' רומז על ראשי חיבות תלמידיו של אברהם.

וזוהו ענין מדרש הנ"ל שפתח הצור תמים פעלו אשר צור רומז לאברהם על דרך הכתוב (ישעיה נא, א-ב) הכיטו אל צור חצבתם וגו' אל אברהם אביכם וגו', גם תמים רומז לאברהם דכתיב ביה התהלך לפני והיה תמים (בראשית יז, א), ורמז המדרש להיות מתלמידיו של אברהם ולקיים התהלך לפני והיה תמים,

(שסז) כ"ש בלק תרפ"ו. (שסח) ליקוטים אות כב.

הערות

רלד. שבאמירתו נעשה מעשה, שפועל ישועות.

7 כי הכיתני זה שלש רגלים (כב, כח). ופירש רש"י ז"ל רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה. ויש להבין למה רמז דוקא למצוה זו.

ויש לומר על פי אמרם ז"ל (יומא כא, א) בשעה שישראל עולין לרגל עומדין צפופין ומשתחווים רווחין. והענין הוא, כי היה להם אז התפשטות הגשמיות, על כן היו משתחווים רווחין, כי הרוחניות אין תופס מקום.

ובבלעם נאמר (פסוק כה) ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר ויסף להכתה, אשר בלחיצה קטנה הרגיש כאב הרגל וכעס, ולכן ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים, אתה מגושם כל כך, אם תהיה נלחץ אל הקיר אתה מכה אותי, ועתה הגך מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים שיש להם התפשטות הגשם כי משתחווים רווחים. (שסח)

[כי הכיתני זה שלש רגלים (כב, כח)]. פירש רש"י ז"ל, שאמרה האתון אל בלעם למה הכיתני זה שלש רגלים, שאתה רוצה לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה. ויש לדעת למה דווקא רמזה לו מצוה הזאת.

תלמידיו ייו וכו' בעולם (משלי ח, לדעת

זוב (כב, טבע, ים, רק ראו את אמרו, לו אין יט בפיו (ותגזר

אדם נבאות. א צבא לטובת

דיו של ו הנ"ל, אוכלין שנאמר גאמרינו חיבות יל גימ' יראת ע גימ'

הבי י"ש.

אך יש לומר שרמזה לו על התורה הקדושה המתחלת מבראשית, בראשית גימ' של"ש רגליים.

וידוע שעמל"ק הוא עם מבלע"ם לק מבל"ק, כדאיתא בזה"ק (ח"ג רפא, ב), ולמחית עמלק וזכין על ידי תורה עבודה י"ה בשמחה וברצון, ובאדר הדור קבלוהו ברצון (שבת פה, א), ובה הכניעו את עמלק.

וזה שרמזה לו למה הכיתני שלש רגלים שאתה רוצה לעקור אומה החוגגת שלש רגלים, השומרת התורה הקדושה שהוא בראשית שמספרו של"ש רגליים, גם שמח"ה רצון גימ' ג' פעמים רג"ל, שעל ידי שמחה רצון נחבט עמל"ק שמספרו ר"ס, כי אחרי שעושה ברצון אין לו"ל גבהות. (ש"ס)

וזה הנה ברוך לקחתי וברך, בר"ך בחשבון הכ' פשוטה גימ' שבת, ובר"ך הוא רומז אל ר' ימי המעשה עם שבת, שמיחד ומחבר ו' עם ד'.

ועל ידי זה ולא אשיבנה, שנעשה מן לא באלף לו בויז, על דרך דאיתא בתולדות הקדוש (פר' ויחי) על הפסוק (מלאכי ג, ו) אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם, אני ד' לא שניתי, דכתיב (ישעיה סג, ט) בכל צרתם לא צר, בא', ושינה השי"ת מן לא באלף שיהיה לו בויז, שכביכול בצרתם לו צר, ועל ידי זה ואתם בני יעקב לא כליתם, [עכר"ק].

וזה שאמר, ולא שענין השינוי מן לא אל לו, על ידי אשיבנה שהוא תשובה. ל"א ל"ו אותיות אלול המרמז על תשובה. (ש"ע)

הנה ברוך לקחתי וברך ולא אשיבנה (במדבר כג, כ). אמרו חז"ל (שבת ק"ח, ב) אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין, וכד עייל שבתא כל שולטני רוגזין ומארי דדינא כולוהו ערקין ואתעברו מינה, ולית שולטנא אחרא ככולהו עלמין (וזה"ק ח"ב קל"ה, ב), ועל ידי זה מיד נגאלין.

(ש"ס) ס"ש תעוז תרס"ה. (ש"ע) ליל ש"ק בלק.

הערות

וזה. כמבואר כמה פעמים: מחי"ת עמל"ק הוא על ידי תורה עבודה שמספרם ששה. רלו. להבנת הענין ראה במאמר מליל ש"ק תרומה תרס"ד, בזה"ק: איתא בספר גמ' גדיק (פר' בשלח ד"ה היש) כי מחמת שאמרו ישראל (שמות יז, ז) היש ה' בקרבנו אם אין, שהיו מסופקים, לזה נכתב ויבא עמל"ק שגוי' כפ"ק [עכר"ק], וגימ' ר"ס, ש"על ידי שאדם מסופק הם ושלום, על ידי זה יש לו רעות, אמנם בשירי שודאי שמו מפי"א אין גבהות, ש"על ידי ודאי עושה ברצון ואין טעם ברצון רק למלאות רצון השקו שירי שודאי שמו. ובאדר קבלו התורה ברצון (שבת פה, א), ועל ידי התורה הקדושה ירדע שודאי שמו, ואין כפ"ק מפי"א מירי ודאי. ואז הוא מחי"ת עמל"ק על ידי תורה עבודה שמספרם ששה, ש"על ידי תורה עבודה הוא סור מדע ועושה טוב, מפי"א נמחה ובר עמל"ק שגוי' כפ"ק וגימ' ר"ס, כי אין ימצא איפן להיות הם כענין עמו, אחרי שאינו עושה רק למלאות רצון השקו שירי שודאי שמו.

11]מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (כד, ה). איתא (סנהדרין קה, ב) בענין בלעם, מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו, ביקש לומר של"א יהיה להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, מה טובו אהליך יעקב וגו', אמר רבי אבא בר כהנא כולן חזרו לקללה חוץ מבתי

כנסיות ומבתי מו (ו) ויהפוך ד' אלקי וגו', קללה ולא נ גדע דקאי על בת דלמא קאי על אחו המהרש"א ז"ל נז ועוד נראה לי, ברכה הכוללת כל אלא לפרש, ואמר קללה כוללת, שו שהוא בתי כנסיות ותפלה שעל ידי ישראל מכל הקלי מחובה לזכות.

ובדאיתא בתו במשל למלך שאמו מבוקשו ונתן לו, דבר כי אם רשות וממילא היה לו נ משאלות לבו. (ש"ע)

וידבר ה' אל א"ל: חמתי מפני בני (ש"ע) ליל ש"ק בלק.

רלו. שפירש חז"ל: ק שאז היא היתה קללו

כנסיות ומבתי מדרשות שנאמר (דברים כג, ו) ויהפוך ד' אלקיך לך את הקללה לברכה וגו', קללה ולא קללות. ויש לדקדק במה נרע דקאי על בתי כנסיות ובתי מדרשות, דלמא קאי על אחת משאר קללות. ובפירוש המהרש"א ז"ל נוחא י"ז.

ויגיד נראה לי, דהנה מן הסתם קאי על ברכה הכוללת כל הברכות (דלא בא הכתוב אלא לפרש, ואמר הקללה בה' הידיעה שהיא קללה כוללת, שהפך ד' לברכה כוללת) שהוא בתי כנסיות ובתי מדרשות, הוא תורה ותפלה שעל ידי זה יכולין להוציא את ישראל מכל הקללות ומכל צדיהם שיצאו מהוכה לזכות.

וכדאיאת בתולדות הק' (פרי ואתחנן), במשל למלך שאמר לאוהביו שיאמר כל אחד מבוקשו וינתן לו, הפקח שבהם לא ביקש דבר כי אם רשות לטייל עם המלך בכל עת, וממילא היה לו מקום לבקש בכל עת כל משאלות לבו. (שעב) L

[מה טובו אהליך יעקב משכונתיך ישראל (כד, ה)]. איתא בגמ' (סנהדרין קה, ב) וישם ד' דבר בפני בעלם, רבי אלעזר אומר מלאך כו', אמר רבי יוחנן מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו, בקש לומר שלא יהיה להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, מה טובו אהליך יעקב, כו', אמר רבי אבא בר כהנא כולם חזרו לקללה (פירש רש"י, כמו שהיה כונתו מתחלה) חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות (פירש רש"י שלא יפסקו מישראל לעולם). ויש לדקדק מה יוצא לנו ממה שניתן בפני רשע הנ"ל, לומר בעל כרחו ברכות תחת קללות, אחרי שהזרו לקללה.

ויש לומר, אשר כיון שנשאר הברכה האחת, של בתי כנסיות ומדרשות, שלא חזרה לקללה כנ"ל, ממילא יש כח להשיב כל הברכות לטובה כבראשונה, על ידי תפלה שבבתי כנסיות ומדרשות. (שעב)

פרשת פנחס

וידבר ה' אל משה לאמר, פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי ממצל בני ישראל [וגו'], לכן אמר

(שעב) ליל שיק בלק תרפ"ז. (שעב) יום ששחת תורה תרצ"ב.

הערות

רלו. שפירש ז"ל: קללה ולא קללות כו'. והיינו הראשונה שבקש לקללן על בתי כנסיות ובתי מדרשות שאז היא היתה קללה אחת, אבל כל השאר שבקש לקללן היו קללות.

שכונ
רומז
חבר
לא
לדות
אני
אני
רחם
אלף
ועל
"ק"
אל
ליך
תיך
קה
ישע
טלא
זות,
אבא
בתי
הבנת
ט
כי
שגיט'
זודאי
זודאי
זוציא
ז סור
בעיני

(Joachim Joseph, of Polanoye, d. ca. 1782)

13

זה השער ליי
צדיקים יבואו בו

בעזה"י

ספר

תולדות יעקב יוסף

על סדר דברים

אשר חיבר איש חי רב פעלים ה"ה כבוד
הרב הגאון הגדול המפורסם חסיד ועניו איש אלקים קדוש יאמר לו
מוהר"ר יעקב יוסף הכהן זצוקללה"ה
אשר אור תורתו היה זורחת בק"ק ראשקוב.
ובק"ק שאריגראד, ובק"ק נעמרוב, ואח"כ איתן מושבו
לאב"ד ור"מ ומ"צ בק"ק פולנאי יצ"ו, ומצ"פ בק"ק נעמרוב

ונלוה עליו ביאר נקוב בשם

נועם לתולדות

והוא פירוש רחב בלשון צח ונקי ובייחוד באר היטב כל הכתובים
וכל מאמרי חז"ל אשר הבעהמ"ח ז"ע ירמו עליהם בקצירת האומר,
למען ירוץ בהן הקורא כקטן כגדול, ובתוספות מראה מקום על כל
פסוק או מאמר חז"ל והבאים אחריהם, עד כמה שידי מגעת

כל אלה חוברו יחדיו על ידי

שמעון בן מו"ה קלונימוס ז"ל ריזל הי"ד זוייס נ"י
מסאטמאר, מאנטשווידעא, קרית יואל מאנרא

אדר תשנ"ח לפ"ק

קרית יואל מאנרא נ. י.

נדפס כפית דפוס
במארה קאסאזישאן
ני יארק

שיהי' לשני צדיקים אלו גם כן לכל אחד ש"י, ושניהם גימטריא כתר וק"ל.

וזה שכתוב (פג) (משלי ה.) להנחיל אוה"צי יש, ראונו לומר שאורבז אחוה, ולא אח עצמו להתפאר או לשכר רק להבצת השכינה, כי (תיקון"ז הקדמה א:) איזה חסיד המתחסד עם קונו.

76 וברי' להבין (פג) מה שכתוב (שם) ואולרותיהם אמלא גם דברי ר' שמעון (סוף עוקצין) אין כלי מחזיק וכו', דשמעתי ממורי פירוש הפסוק (תהלים קב) תפלה לפני כי יעטוף, דהוי לוי' למימר תפלה מעני ולפני ה' וגו', והמשיל למלך אחד גדול רחמן שהכריח שכל מי שצריך לשאול דבר יצא וישאל מהמלך שיתן לו, והנה יש שצא צעציל כסף וזהב, ויש עבור שררה, והנה איש אחד משכיל נמלא שצוקש מהמלך שימלא חן צעיניו לדבר עמו המלך צל יום ג' פעמים, והוטב צעיניו על שהוא משכיל

ונבחר לו דבורי המלך עמו מזהב ומפז, וגזר אומר שכאשר ירצה זה האיש משכיל לילך אל דבורי המלך פנימה לדבר עמו שילך דרך כל האולרות צית המלך ויעול מה שירצה באין מוחה. L

והנה המלך (פד) צעלם נקרא עני שאין עמו דבר רק הכל ציד ממונים שלו על אולרי המלך, וזה שאמר תפלה לפני, ראונו לומר שזה ציקש והתפלל לפני ראונו לומר שידבר עם המלך שנקרא עני, וזאמת כי יעטוף, ראונו לומר שנתעטף צשאלה זה כל חמדה ואולרי המלך, ומפרש ואמר שהתפלל ואמר כי לפני ה' צעלמו ישפוך שיחו, שידבר עם המלך צעלמו, ובו נחטעף הכל ודפח"ח.

וזה כוד (פג) להנחיל אוהבי יש, ראונו לומר שזה שאין מצוקשו רק שיחי' אוהבי דהיינו ואהבצת אח ה' כזכר לעיל, לכך על כן להנחיל לו י"ש גם כן כזכר לעיל, וגם

נועם לתולדות

אהבת השכינה, וממשיכים לה בחינת כתר, ואז יזכו דעתיד-ה הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, ויהי' לשניהם ביחד עולמות כמנין "כתר".

(פג) אמר להנחיל "אוהבי" יש, היינו דרך למי שאוהב את הקב"ה מנחיל הקב"ה "יש" היינו ש"י עולמות, דאוהב הוא "חסיד", ואיזה חסיד, המתחסד עם קונו, היינו שכוונתו הוא לעשות נחת רוח לקונו, אבל מי דכוונתו הוא על מנת לקבל פרס, הוא אוהב את עצמו ולא את הקב"ה, ואינו נוחל ש"י עולמות.

(פג) כשהוא "אוהבי" אז יהי' גם ואוצרותיהם אמלא, כהמשל של המלך שהבטיח למלאות בקשת כל אחד, ונמצא חכם

אחד שאמר שאינו מבקש כלום רק שיוכל לדבר עם המלך שלשה פעמים ביום, והוטב בעיני המלך מה שהוא משכיל וחביב לו לדבר עם המלך יותר מכל אוצרות זהב וכסף, וצוה שיהא הלוכו דרך האוצרות, ויקח גם כל מה שירצה באין מוחה ומעכב.

(פד) המלך הוא בחינת עני, כי מסר הכל בידי הממונים, וזהו תפלה לפני, שתפלתו וכל בקשתו הי' רק זאת שיוכל בכל יום לדבר עם המלך הנקרא עני, ובקשתו ותפלתו הי' רק אשר "לפני ה' ישפוך שיחו" ובאמת הוא "כי יעטוף" היינו שבזה הבקשה הוא מעוטף ונכלל הכל, כל כלי חמדה וכל אוצרות המלך בלי מוחה ומעכב.

(פה) להנחיל אוהבי יש, היינו זה שביקש

אולרותיהם אמלא גם שנאמר כי יעטוף וק"ל.

וכרי להבין מה שאמר מחזיק צרכה ל

נראה לי על פי מה שכ

ציואר פסוק (במדבר כה

אחרון הכהן וכו' לכן

שלוש, להבין זה נראה

(מנהדרין פב:) לפי שהיו

הראיתם בן פועי זה ו

ויחסו אחר אחרון וכו', ו

יחסו משמע דבלא זה

אחרון מה שאין כן עכ

חז"ל (יומא כב.) אין מנ

אלא אם כן קופה של ש

וגם יצואר (שבת קי"ט:)

רפואה למכה.

והענין (פו) דכתבו ו

הרמב"ן ז"ל ב

היחב חוכו וכו', כי קו

צרא חומר אחד הנקרא

צ' הפכים שהם צ' קלוו

שיהי' אוהבי ויוכל לדב

שרצה, ונוסף על זה

אמלא, ליתן לו גם מה

(פו) הרוחני עם הו

ואי אפשר לקשרן יחד

שיש בו גשמי ורוחני, ו

מעורב מגשמי ורוחני

ברא שמים וארץ והארז

מים, עפר.

(פז) המלך שלח בנ

15

ספר
בוצינא דנהורא

על סדר התורה, מועדי השנה, וערכי עבודת ה'

לקוטים יקרים, אמרי נועם, מרב רבנן וחכם הדוים
בוצינא דנהורא וקדישא, איש אלקים, ארי דבי עילאה
שמו נודע בכל קצוי ארץ, רבן של כל בני הגולה
כבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו

הרבי ר' **ברוך ממעזיבוז** זצלה"ה

בן הרה"ק רבי יחיאל זצוק"ל

חתן הבעל שם טוב הקדוש נבג"מ

חלק ראשון

נערך וסודר מחדש בתוספת מרובה
בעזרה"ת ע"י

אליעזר עמנואל הלוי הורוויץ

יר"ל ע"י

מכון באר יעקב
דחסידי סקאליע

פעיה"ק ירוסלים תובב"א
שנת תשס"ז לפ"ק

ונחשב לכם תרומתכם כדנן מן הגרן (יה),
(כו).

אם ישראל מרוממין לאיש אחד
לשמוע לקח מפיו. כדגן מן הגורן, כמו
שמקודם היה הכל שוה, ורק על ידי
קריאת שם נעשה תרומה. כמו כן
כשישראל רוצים לרומם איש אחד, יהיה
מי שיהיה, נותנין לו כח שיעשו דבריו
(פרי"ם).

פרשת חקת

יאסף אהרן אל עמיו (ב, כד).

כלומר מדתו וצדקתו של אהרן יכנס
ויוסף בתוך עמיו, כלומר לבל יאבד
צדקתו וקדושתו מזרע ישראל"י.

פרשת בלק

אפם קצחו תראה וכלו לא תראה (ג,
יז).

יש לשאול מאי נפקא מינה אם יראה
כולו או לא. ואומרים בשם הקוה"ט
הרבי ר' ברוך ממעזבו זי"ע, דהנה

(יב) טעמי המנהגים - ליקוטים עמי תקכ.

(יג) בוצינא דנהורא - מהדורת לבוב, תרמ"ד.

איתא (ראש השנה יח): וכולן נסקרין
בסקירה אחת. בכדי להיות מקום מוצא
לכל התרי"ג מצות, כי אחד מדקדק
במצוה זו, ואחד במצוה אחרת וכו'.
וז"ש בלק ונתן עצה לבלעם אפס קצהו,
פירוש אם תקטרג על כל אחד ואחד
ביחוד אזי יחול הקללה, אבל כשתקטרג
על כלו לא תראה, כי בכללות ישראל
יש התרי"ג מצות"י.

מה טבו אוהליך יעקב (בר, ד).

פירוש רש"י ראה פתחיהן שאינם
מכוונים זה מול זה ע"כ. פירוש לפירושו
על פי דאיתא (פסיקתא דר"כ פ"ה, פ"ח) פתחו
לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח
להם כפתחו של אולם, וזה כוונת רש"י
אין פתחיהן מכוונים. פירוש פתח
דישראל ופתחו דקוב"ה אינם מכוונים,
שהקב"ה פותח להם פתח יותר גדולה
ממה שהם פותחים. על כן לא היה יכול
בלעם להרע להם, כי ראה שאם יעשו
תשובה מועטת כל דהו, הקב"ה ישפיע
להם כל טוב"י.

והמה בזבים פתח אהל מועד (כה, ו).

כשם הרב הקדוש הרבי רבי ברוך

וצוק"ל ממעזבו על
והמה בזבים, נתעלמה נ
פינחס ראה מעשה ונזכו
למשה מקובלני ממך
קנאין פוגעין בו, א"ל
איהו להוי פרונוקא, נ
בידו וגו' (סנהדרין פב). עכ
וצוקללה"ה דמשה רבינו
דהפירוש קנאין פוגעין
מלשון הכתוב ואל תפג
; טז). כלומר שצו
שהחוטאים יחזרו בו
חטאים ולא חוטאים (נ
היה סובר דפוגעין היינו
(שמאל ב' א, טו) גש פגע
וזה שאמר קריינא דאיג
פרונוקא, כיון שאתה
פוגעין מכת מות, תהיה

פרשת פינ

ובגי קרח לא מתו (כו, י

אמר הרה"ק רבי ברוך

(טז) מאורן של ישראל פי

ועל פי זה כתב שנ

(ישעי' נג יב) ולפושע

פגיעה אלא תפילה שנ

רנה ותפילה ואל תפגי

שיחזרו בתשובה, דמפו

זה וגו' כל הימים עכ"

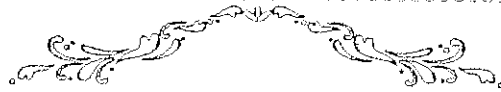
מפי הקב"ה, אבל לפי

לשון תפילה, שבקש ע

(יז) אור הגנוז עמי יז, וכן

(יח) אור הגנוז עמי יז, וכן

ספר

ערוגת הבשם

הידושי אגדה
על
חמשה חומשי תורה

אשר השאיר אחריו ברכה
הרב הגאון הצדיק המפורסים בכל קצווי ארץ
בתורתו וצדקתו חסידותו ופרישתו
מון **משה** בן הרב הגדול הצדיק חריף עצום
המפורסים בשם טוב מו"ה **עמרם** וצללה"ה

גרינוואלד

מק"ק טשארנא
בעהמ"ח ספרי ערוגת הבשם ועוד
שהיה אב"ד ור"מ בק"ק הומנא ובק"ק קליינווארדיין
ואח"כ בק"ק חוסט יצ"ו
ושם חלקת מחוקק ספון

ספר זיקרא

נערך ונסדר על ידי
הרב אהרן שפירא
נאראל - בני ברק

יוצא לאור על ידי נכד המחבר
יהושע בהר"ר דוד גרינוואלד

ברוקלין
שנת תשע"א

ויבחר בכס כי אחס המעט מכל העמים. פירש רש"י [חולין פט, א ד"ה לא מרובכס], דלחס ממעטים עצמכם. וזה ניכר ביותר ע"י מלות נטילת ידים, ראשוניים ואחרונים, דהגם דנטילין מים ראשוניים להורות דאכילתו הוא לשם עבודה, מכל מקום אחר שכבר אכל נוטל מים אחרונים, דחושש שלא היחה כוונתו להסם רגויה. והנה, בלעם הסתכל בזה, ואמר מי מנה עפר יעקב [נמדבר כג, י], ופירש רש"י ז"ל, מדברי רז"ל [נמדבר רנה ב, יט] מי מנה מלות שמקיימין בעפר, היינו על דרך מליצה, שנקיים המלות משימין עלמן כעפר, על דרך ונפשי כעפר לכל תהיה, א"כ איך יוכל לקלס. ובוה יתבאר בס"ד כמין חומר בקודש המשך הלכה זו לכאן, וא"ש בס"ד.

וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו [ג, א]. ותרגם יהונתן, ושוי למדברא אנפוי למדבר עליהון עובדא דעיגלא דעבדו חמן. ויש לדקדק, מאי נחדש לו לעת עמה יותר מנראשונה, הלא כבר ידע מעיקרא דר"ל השי"ת לא תאור את העם כי ברוך הוא.

ונראה בס"ד, כתיב בהפטורה [מיכה ה, ו] והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת ה' כרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם, ונריך ביאור. ונראה בס"ד, ידוע מה שכתב הטו"ז או"ח בריש סימן א' ס"ק ב' בענין אחרותא דלתתא ואחרותא דלעילא. ומבואר ביערות דבש [ריש

דרוש א] דענין אחרותא דלתתא הוא בבחינת גשם, ואחרותא דלעילא הוא בבחינת טל"ב. ומפרש בזה הא דאמרו רז"ל [תענית ד, א] כנסת ישראל ביקשה שלא כהוגן וכו', ויבא כגשם לנו [הושע ג, ג], אמר הקב"ה, בתי את שאלת דבר שפעמים מתבקש, ופעמים אינו מתבקש, אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם, שנאמר אהיה כטל לישראל [שם ד, ו]. והוא על דרך הג"ל, דכמה פעמים אי אפשר להטעורר בתשובה באחרותא דלתתא, והשי"ת צרוב חסדיו שולח רוח טהרה לעורר ישנים מתרדמת ההבל, והיא בבחינת טל, עיי"ש. וזה שאמר הנביא, שראה צרות נבואה דורות האחרונים שיהיו בדיוטא התחתונה, באופן שלא יהיה באפשרותם שיטעוררו מלד עלמן. ומכל מקום לא יעזב השי"ת, וירחם עליהם לעוררם באחרותא דלעילא, שהיא בבחינת טל. וזה שאמר הכתוב, והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת ה', דייקא. וכרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם, דהיינו, שלא יהא מן האורח להמחין להטעוררות דלתתא ע"י בני אדם, אלא השי"ת ישלח אורו ואמתו בבחינת טל.

והנה ידוע² דיש שני בחינת אור, אור ישראל, ואור חומר, ומה שהוא ע"י אחרותא דלעילא, הוא בחינת אור ישראל ואיתא בספר חומת אריאל פרשת בראשית בפסוק [בראשית א, ד] וירא אלקים את האור כי טוב, 'כי' פעמים 'טוב' היא בגימטריא 'ישראל'. וזה בחינת אור ישראל, שהקב"ה גמו לעמיד לבא [בראשית רנה יב, ו], עיי"ש בדב"ק. והנה הכא

יב. ראה עיר ברברי רבינו בפרשת פנחס על הפסוק ביום השמיני עצרת, הזאמר השני.
יג. ראה הקדמת עין חיים אות יג.

נמי, וירא בלעם ו הוא השגחתו יתברך אור ישראל היינו 'כי ישראל' דייקא, לעשות קטרוג בוי כמרגום יהונתן, לנ דעבדו חמן. ובאמת מוכח בבחינת אהיה רז"ל [נראה ע"ו ד, ב] מעשה, אלא להו דהשי"ת חושב מה בלא אחרותא ד אכתי לא חטאו, ומכל מקום חיש סיבוצים כדי להו אח"כ שנסתר ע להיפוך. ועל כן לא משכחותיך ישראל ניוצר ח'סד ל'אל אלפים, 'אלף' הו [שיר השירים ה, ב], הן ר"ת, פ'תחמי אחרותא דלתתא לאלפים, ב' ב

ובוה ניחא הא ז ישראל שוי אלקים. ופירש רש פתחיהם מכוונים יד. בספר בוצינא ז איתא על הפסוק ופ אלי ואשובה אליכנ כחורו של מחב וב כחורו של מחב, וזו שהיו ישראל צריכין

נמי, וירא בלעם כי טוב בעיני ה', עיני ה' הוא השגחתו יחצרך שמו, וראה שהיא צבחינת אור ישר, היינו כי פעמים טוב, והיינו את ישראל דייקא, צחינת ישר אל. וראה לעשות קטרוג בזה, וישת אל המדבר פניו, כהרגום יהונתן, למדכר עליהון עובדא דעגלא דעבדו חמן. ובאמת טעה בזה, דאדרבה משם מוכח צחינת אהיה כטל לישראל. דהא אמרו רז"ל וראה פ"ה ה' בן לא היו ישראל ראויין לאותו מעשה, אלא להורות תשובה. מבואר מזה, דהשי"ת חושב מחשבות לעורר בתשובה אפילו בלא התערותא דלתתא, דהא צהאי שעחא אכתי לא חטאו, ולא התעוררו בתשובה כלל, ומכל מקום חושב השי"ת מחשבות וסיבב סיבובים כדי להורות תשובה. וממילא ראה אח"כ שנסתר עלתו, דאדרבא משם מוכח להיפוך. ועל כן אמר, מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל כנחלים נטיו. נחלי ר"ת, נזר חסד לאלפים נטיות להי' ון היינו צ' אלפים, אלף הוא ר"ת, פ'תתי ליי א'חותי ושי' השירים ה' ב', היינו התערותא דלעילא. וכמו כן ר"ת, פ'תתי א'ני ל'דודי נש"ן הוא צחינת התערותא דלתתא. וקאמר רחמנא, נזר חסד לאלפים, צ' צחינת אלף, היינו כנ"ל.

ובזה ניחא הא דכתיב נמדבר כד, בן, וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים. ופירש רש"י ד"ה שוכן לשבטיו ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, אמר ראויין

אלו לצרכה, ויש לדקדק מאי שנא דלא ראה כל זה משעה ראשונה. אבל יוצן בס"ד על פי הכ"ל, על פי מה ששמעתי"י שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, היינו על דרך שאמרו רז"ל"י אמר הקב"ה פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. והנה, מעיקרא לא ידע זה, אבל השתא דכתיב, וישת אל המדבר פניו, כהרגום יהונתן, דשוי לקבל עגלא דעבדו ישראל במדברא אנפוי, וראה ברוח אלקים שלא היו ישראל ראויין לאותו מעשה אלא להורות תשובה, שפיר הציץ ענין פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. ועל זה שפיר ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, ואמר מה טובו אהליך יעקב וגו', כנחלים נטיו, צבחינת הכ"ל נזר חסד לאלפים כדפרישית, וא"ש בס"ד.

עוד נראה לי בס"ד, על פי מאמר רז"ל נכמת ט, בן כל הסומך גאולה לתפלה אינו נזוק כל היום. ומייתי בגמרא עובדא ברב ברונא פעם אחת סמך גאולה לתפלה, ולא פסק חוכא מפומא כולי יומא. והקשו בתוספות נש"ך ד"ה בן מה יום מיומיים, ותו, הרי ראינו כמה אנשים קומכים גאולה לתפלה וכו'.

ונראה בס"ד, ובתחלה נפרש מאמר רז"ל נש"ך בן והטוב בעיניך עשיתי נמלכס ב

כי לא היה בידם שום זכות. בן הוא שם משם ייביב פנים פרשת החדש אות ב. סו. ראה מדרש רבה שיר השירים ה, ג: פתחי לי, רבי יסא אמר, אמר הקב"ה לישראל, בני פתחו לי פתח אחר של תשובה כחודת של מחט, ואני פותח לכם פתחים שידו עגלות וקרניות נכנסות בו.

ת
פ
ת
ו
ר
ל
ר
ד
ר
ב
ס
ג
ת
ן
ו
ס
ת
ג
א
ד
ב
ה
א
ב
ע
י
ז
ה
א
ב

ג. מאי והטוב בעיניך עשיתי, אמר רב יהודה שממן גאולה לתפלה. ונריך זיאה, מאי קשיא בזה, הא י"ל דקאי אמעשים טובים אחרים שעשה. ונראה בס"ד, דהנה מבואר באלשיך^{טו} בפסוק [דניאל ב. דז] ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא. שהעין אין לו אור בעלם, רק מקבל הארה מאור שחון ממנו, ויש לו כח לקבל האור שמאיר אליו. ומהאי טעמא, אם הדבר שמציע עליו הוא במקום שאין שם אור, אין כח הראות שבעין רואה כלום^{יז}. לא כן בצורה כה"ע יתברך שמו, שהוא האור בעלם, ולילה כיום יאיר כחשכה לאורה [מהלל קלט, יז]. והיינו דאמר קרא, ידע מה בחשוכא, וטעמא, משום דנהורא עמיה שריה.

והנה, השגחת השי"ת נקרא כביכול 'עין', כדכתיב [שם ג, יז] עין ה' אל יראיו. ויש לפרש על פי הנ"ל, דהא מבואר ברמב"ם [הלכות תשובה פרק ט הלכה א] דהשגחתו יתברך שמו הוא כפי הדייקות, ולפי רוב הדייקות כפי זה השי"ת משגיח עליו בעינא פקיסא. ומי שח"ו לבזו פונה מהשי"ת, גם השי"ת מסיר השגחתו ומסחיר פניו ח"ו, נמנא, דהשגחת השי"ת הוא בצחינת עין. וזה שאמר הכתוב, הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו, דמהאי טעמא השגחת השי"ת נקרא בצחינת עינים, לפי שהשגחתו הוא למיחלים לחסדו, והבן י"י.

והנה עיקר התפלה, הוא שפיכת הנפש להשי"ת בדייקות עד כלות הנפש,

פז. ראה אהבה בתענוגים אבות פרק ב משנה א ד"ה רע מה למעלה ממך.

יז. ראה עוד לקמן בדברי רבינו פרשת פנחס על הפסוק כיום השמיני העצרת, המאמר השני.

יח. עיין עוד בענין זה בדברי רבינו ריש פרשת

כדאיחא בשו"ע [אור"ח סימן נח סעיף א] בחקידים הראשונים, שהגיעו נפשם להתפשטות הגשמיות. והיינו לשון תפלה, מלשון נפתולי חלקים נפתלי [בראשית ג. ח]. ומי שזוכה לזה, גורם שהשי"ת משגיח עליו בעינא פקיסא, וממילא נשפע עליו כל הטובות וברכות. והנה, מבואר בצפריים הקדושים דהשי"ת צרא והאזיל מדה אחת דלית לה מגרמה כלום^{יט}, ומקבלת הארה כפי עבודת העם בחר לנחלו לו, נמנא היא בצחינת עינים כהנ"ל. וידוע דהשגחת השי"ת על פי מדה זו, וע"י התפלה שהיא במסירות נפש גורם השגחת השי"ת לטובה. והיינו דאמר, והטוב בעיניך עשיתי, שממן גאולה לתפלה. דהנה מדה זו היא בצחינת תפלה, ויש מדה שהוא בצחינת טוב, והוא נקרא גאולה [עין זוהר הק' פרשת חיי שרה ח"א קכז, ב]. והיינו אם יגאלך טוב [רות ג. יג], ובאם יוכל לפעול בתפלתו שסומך גאולה לתפלה, דהיינו יחוד קוב"ה ושכינתיה, הוא ממש הטוב בעיניך עשיתי.

וזה שאמרו בגמרא כל הסומך גאולה לתפלה, לא באמירת דברים בעלמא קאמר, אלא שגורם ע"י תפלתו להסמך אורות העליונים הנקראים בשם גאולה, לאורות הנקראים בשם תפלה, זה אינו ניזוק כל היום. ורצו ברונא חסידא פעם אחת כשהרגיש בעלמו שסמך אורות העליונים שהם בצחינת גאולה, לאורות שהם בצחינת תפלה, ומהאי טעמא לא פסק חוכא מפיו כל היום.

בראשית, המאמר הב'.

יפ. עיין זוהר הק' ח"ב מג, א.

כ. עיין עוד של"ה הק' מסכת פסחים מצה שמורה אות ד, שם מסכת תמיד פרק גר מצוה אות צה, ועוד.

והנה אמרו רז" פרשת כל דכתיב ביה האי כארי וכלביא מי נכוחא שם ד"ה כרע] וערבית. וי"ל, ו לומר קריאת ש וממילא לא היה אינו ניזוק כל ו חו"ל לרמו במ בקריאת שמע. ו וראו בלעם כי גאולה לתפלה, ו ותכלית סמיכת ה ישראל, ממילא מתפללים להשי" את עמך ישראל,

מה טובו אהל [גד, ה]. א

[קה, ג], כולן חזו ובתי מדרשות, ה"א לך את ה לפרש מאי שנא דאמרינן במדרש על תנא אחד ש כנסיות לבנותם שקעו בבנין הז חכמים שהיו הצרכות הכנים אבל ברכה זו נ

כא. עיין בת עין ח"ל: פירושו, שראו טובה של עין טובו

והנה אמרו רז"ל [בברכות יב, ב], ביקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע וכו', משום דכתיב ביה האי קרא [במדבר כד, ט] כרע שכב כארי וכלבית מי יקימנו. ופירש רש"י [ראה ברכות סג ד"ה כרע] דקאי הקריאת שמע שחרית וערבית. וי"ל, דבהאי שעתא דקדקו ישראל לומר קריאת שמע בסמיכת גאולה לתפלה, וממילא לא היה אפשר להזיק להם, כדאמרין אינו ניזוק כל אותו היום. וי"ל דזהו שרנו חז"ל לרמוז במאי דרנו לקבוע פרשה זו בקריאת שמע. וממילא יבואר על נכון בס"ד, וירא בלעם כי טוב בעיני ה', דהיינו סמיכת גאולה לתפלה, על דרך הטוב בעיניך עשיית, ותכלית סמיכת הטוב בעיני ה', הוא לבדך את ישראל, ממילא הבין כי לא יוכל להם. ואנו מתפללים להשי"ת, וטוב יהיה בעיניך לבדך את עמך ישראל, היינו על דרך הנ"ל, אכ"ר. L

וקוץ זה, דהיינו דע"י זה כמה נפשות ישקעו בצנין בתי כנסיות, ויעלה על דעתם שבזה כבר ילאו ידי חובתם, ולא יספיקו לרכייהו של תלמידי חכמים שיעסקו בחורה. ולזה נמכוון בלעם כמה שאמר, מה טובו אהליך יעקב, דקאי על בתי כנסיות, וע"י זה משכנותיך ישראל, מלשון משכון, על דרך הנ"ל.

ובדרך הלצה י"ל, על כי ראה שאין פתחיהם מכוונים זה נגד זה כפירוש רש"י [במדבר סג ה וראה ב"ב מ, א], שיושבין שלשים ושקטים, ואין עין אחד ררה בחברו כ"א. ועל פי רוב ע"י צנין בית הכנסת מתרצין מחלוקת, דכל אחד ואחד אומר אני צראש, כידוע בין המון עם, על כן ברכם בצנין בתי כנסיות. והשי"ת יקיים בעמנו [במדבר י, כו] ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. L

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל [גד, ה]. אמרו רז"ל במסכת סנהדרין [קה, ב], כולן חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות, שנאמר [דברים כג, ו] ויהפוך ה"א לך את הקללה וכו', ולא קללות. ויש לפרש מאי שנא ברכה זו. וי"ל, על פי מה דאמרין במדרש [ראה יושעמי פאה פרק ח הלכה ט] על חנא אחד שראה כמה ממון שקעו בבתי כנסיות לבנותם כמו רמים, א"ל כמה נפשות שקעו בצנין הזה, וכי לא היו להם תלמידי חכמים שהיו צריך להחזיקם. והנה, בכל הברכות הכניס עין הרע, על כן לא נתקיימו, אצל ברכה זו צרך בלב שלם, לפי שיש אליה

וירא את הקיני וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קינדך, כי אם יהיה לבער קין וגו' [גד, כא-כב], עיין פירוש רש"י. וי"ל על פי מה שראיתי בספר אור לשמים הק' [פרשת פנחס על הפסוק בני יוסף] לפרש, דאפילו אם מצער הרע מקרבנו, מכל מקום אם אינו גורם שיהיה לו מדת הכנעה, אז הוא עדיין בשציה אלל היצר הרע. ובהאי דאיתא בחובת הלצנות [שער עבודת האלקים פ"ד], שאמר חסיד אחד לתלמידיו, אם לא היה בכס חטא, הייתי מחיירא מדבר שהוא יומר מחטא גדול, היינו מדת הגדלות והגאון. והיינו דאמר קרא, אם יהיה לצער קין, אפילו אם כבר

זה, פירוש, שאין להם בחינת התנגדות, שהוא בחינת עין רעה, אלא אדרבה, כולם רואים זה את זה בבחינת עין טובה.

כ"א. עיין בת עין כאן, שכתב בביאור דברי רש"י, וי"ל: פירוש, שראה בלעם שיש לישראל אותה בחינת טובה של עין טובה, עד שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד

ר"ל שהו"ה בעצמו הוא נעשה אללם אלקים
 מדת הדין שבהחמד עצמו הוא נוקם על
 עלילותם, ומרועת מלך צו, לשון חבה ורעות,
 היינו שהוא מגדלן ומנשאן מתוך אהבתן וחבתן
 אללו.

★

75 מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל
 כנחלים נטויו וגו' יזל מים מדליו וגו',
 וקשה להבין שייכות הכתובים להדדי.

ו"ל על פי מה שכתב צאוהל יעקב (פי' שנת)
 לפרש דברי הכתוב (ירמיה ט כג) אל יתהלל
 חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל
 יתהלל עשיר בעשרו, כי אם בואת יתהלל
 המתהלל השכל וידוע אוחי. כי יש צ' מיני
 התפארות, האיש ההמוני מתפאר בעושר
 וגבורה ושאר מעלות החמריות, אבל הת"ח
 כשהוא מתפאר לא יתפאר כי אם במדותיו
 הטובות ובהתמדתו ושקידתו בלימוד התורה,
 ואם יתן ה' אל הצדיק והת"ח עושר וגבורה
 ותקיפות אינם נחשבים אללו למאומה, וכי
 תשאליך נפשך אם כן למה יודמנו ת"ח שיש
 להם אלו המעלות אחר שאין להם חשיבות
 אללם ואם היו המעלות ההם אלל איש המוני
 הלא היו נחשבים נעינו לפאר ותפארת, אמנם
 גם על זה פקח עיניך כי גם אלל הת"ח המה
 לתפארת והם משתבחים עם שאר מעלות
 אמתיות אשר בהם, כמו רבי אלעזר בן חרקום
 כאשר ר'ו חכמינו ז"ל להפליג התמדתו
 ודביקתו בתורה, ספרו גודל עושרו ועל כל
 גודל העשירות לא שם לבו ולא הביט צו
 מאומה (יומא לח:), וכן אם יהללו הצדיק שהוא
 מעביר על מדותיו, אז אם הוא עשיר יתגלה
 ויתראה ענותנותו יותר מאם היה עני, וזה
 שאמר הכתוב אל יתהלל חכם בחכמתו וגו'

וכי תשאל ותאמר וכי נחנו המעלות ההם
 לצטלה אחר אשר לפי דברינו לא יזכרו ולא
 יפקדו ולא יעלו על לב, על זה אמר כי אם
 בואת יתהלל המתהלל אחרי השכל וידוע אוחי,
 אחר שיהיו המעלות האמתיות אללך אז יהי
 גם המעלות האלו לשבת, כי עם המעלות
 האמתיות יזכרו ויפקדו גם מעלות החומריות
 לגדל פעולת טובם, עכמו"ד.

ובערתה יש לומר דמאחר שהקדים הכתוב מה
 טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל,
 ודרשוהו חז"ל (סנהדרין קה:) על צחי כנסיות וצחי
 מדרשות, פי' שבני ישראל לומדים התורה
 הקדושה בהתמדה יתירה, אז יש מעלה גם
 להצרכות הגשמיות כמו יזל מים מדליו ורעו
 צמים רבים שיש להם הלחה מרובה כמו שכתב
 רש"י ז"ל. L

★

וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משמו אל,
 איתא במדרש (מובא ביסמח משה) זש"ה
 (תהלים כה יא) וקלחת לעוני כי רב הוא. והיא
 פלאי.

ו"ל על פי מה שכתב ביסמח משה (סו"פ חפני)
 לפרש הכתוב בהפטורה (ירמיה ד ח) אם
 תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב, על פי הסברא
 שכתב בעל יפה מראה צמח' מכות (על הירושלמי
 מכות פ"ג ה"ו) שאלו לתכמה חוטא מהו עונשו
 וכו', שם בדרך השלישי שלו עיי"ש, דאם היה
 העונש בצחינת המצווה צ"ה וצ"ש אם כן כל
 מה שיהיה העונש הוא פוגם בכבודו כאלו זה
 די נגד כבודו, והנה שיעניש עד אין סוף היא
 נגד מדותיו ית"ש, והבן, והנה לפ"ז כשאינו
 עושה תשובה אם כן אם יענישוהו עד א"ס
 יהיה זה נגד מדותיו וכו' ואם ימחול אם כן
 יהיה בהפקר ואינו ראוי שלא להעניש גם בלי

תשובה א"כ מוכרח ע"כ העו
 והיינו עונש עבירה עבירה,
 חדשה בתשובה לכבודו ית'
 בכבודו והבן והיינו אם תשו
 דוקא נאום ה' דרך הקצ"ה
 אלי תשוב, ר"ל בשבילי של
 פגם בכבודי, עכמו"ד.

וזה שאמר הכתוב או מי
 היינו שפחד ורעדה
 אוחנו מצד המצווה ית', ו
 וקלחת לעוני כי רב הוא
 גדול מאד ואין כבודו לענוש
 כי ליחן עונש מצד המצוו
 שיהיה העונש הוא פוגם ו
 בכבודו ית', ואם יעניש עו
 כנגד מדותיו ית', ועל כרחן
 תשובתינו ברחמים וברצון.

★

וירא פינתם בן אלעזר ב
 מתוך העדה ויקח
 המפרשים מהו וירא פנתו
 ראה מעשה וזכר הלכה, ו
 כבר נאמר לעיל מניה לעינ
 וגם פינתם הוא בכלל.

והנראה על פי מה ש
 עה"כ (שמואל א
 דוד את הכנף המעיל ויך

הרב"ל ר' יצחק ברוך פרידמאן